De Levende Natuur 14 (7):128-130 (1909)

Ganzen-vangst.

(Vervolg van blz. 117).

(Slot).

Plotseling werd de rede der ganzenvangers afgebroken door Doris, die op gedempten toon zeide: „Buk je een beetje, jongens, ginds komt 'n koppel an, pas op dat ze ons niet in de gaten krijgen." Daarop tot mij: „pas vooral op, dat je niet boven de hut uitsteekt, anders trekken ze voorbij." Ik had al lang m'n notitieboekje en potlood weggeborgen, en gluurde nieuwsgierig door een spleet, die een der mannen met z'n mes welwillend voor mij in de rietmat maakte. In de verte, ongeveer boven de Maas, zag ik een troep van 12 stuks in den bekenden V-vorm naderen. Niet lang duurde het, of ze trokken op een afstand van 400 à 500 M. links van onze schuilplaats voorbij. Met alle aandacht volgde ik de vogels door den kijker, tot ik op eens door een geraas en een luid gak-gak naast mij werd opgeschrikt. Nog juist zag ik, hoe Doris een paar kolganzen over den rand van de hut wierp, en de kist, waarin er nog één zat, dichtgooide. Luid roepend vloog het dier naar haar gent en 't gestrooide voer aan de sloot. De wilde soortgenooten waren reeds opmerkzaam gemaakt op eenige zodenhoopen die op pl. m. 200 M. ten westen van het net stonden en die zij voor wilde ganzen moesten houden. Door de plotseling opvliegende tamme vogels uit de hut werd het nog bestaande wantrouwen geheel overwonnen. Dat zij door deze hoopen zoden werkelijk beetgenomen waren, bleek daaruit, dat zij begonnen te zeilen, d. w. z. ze begonnen de vleugels strak te houden en aanstalten te maken om te dalen. Met spanning volgde ik de groote dieren met mijn oogen. Ze zweefden eerst een paar keer over de beide netten, om ten slotte, daar de wind vlak uit het Oosten woei, op ongeveer 10 à 15 M. ten Westen van 't net, met den kop in den wind neer te strijken. Door mijn kijker kon ik duidelijk zien dat het kolganzen waren, wat ik reeds vermoedde, daar Doris tamme kolganzen had laten vliegen. Deze waren met een kleinere boog dan de wilde, bij hunne respectievelijke genten terecht gekomen, en aten en dronken daar naar hartelust iets, waarvoor de vreemde reizigers achter 't net waarschijnlijk ook veel voelden. Op mijn vraag, waarom deze nu niet dadelijk over het net naar de sloot liepen, zeiden de vangers, dat hunne pooten (van de ganzen natuurlijk) door de verre, koude reis bevroren waren, en ze niet, of ten minste nauwelijks konden loopen. Dat bleek ook wel uit hunne houding. Dicht ineengedoken zaten ze op den grond, zich de koude pooten zooveel mogelijk met borst- en buikveeren verwarmend. Zoo nu en dan stond er eens een op, deed een paar passen, en zonk dan weer in zijn vorigen stand terug. Volle anderhalf uur hebben we zoo zitten wachten. Mijn voeten voelde ik reeds lang niet meer, en op 't aanstekelijke voorbeeld van Piet zou ik mijn meegenomen mondvoorraad maar vast gaan opeten. Maar jawel hoor, larie! Bevroren was 't brood, stijf bevroren. De boter was één stuk ijs. Mij dunkt, dat hebben wel niet veel van de lezers of lezeressen gedaan: op Oudejaarsmorgen een bevroren ontbijt genuttigd midden in een eindeloozen polder in 'n tochtig rieten omhulsel. De ganzenvangers natuurlijk pret voor zes. Hun brood hadden ze in den zak gestoken, en dat verkeerde, dank zij hunne lichaamswarmte, in een betere conditie dan 't mijne, dat van half zes af in de fotografietasch was geweest. Maar toch ten laatste .... alles Leiden nimmt ein Ende! De beide mannen zetten zich n. l. plotseling in postuur, en namen ieder een trekhout in de handen. Naar de ganzen op de weide kijkend, zag ik, dat ze op twee na waren opgestaan, en daar nam de heele stoet den „ganzenmarsch" aan. Voorop de jongen; dat's ouderliefde.... Met een tamelijk snellen pas marcheerden ze voorwaarts, en weldra zouden ze de gezichtslijn passeeren, welke men zich tusschen de vóór- en achterzode kon denken. Nu waren mijn begeleiders op hun qui-vive. Beiden zetten zich schrap, 'n één, twee, drie van Doris, 'n forsche ruk, en ..... ruggelings vielen de beide mannen languit in de hut, zoodat de achterste afsluitmat omviel. Wat was er gebeurd? Piet zei, met een berustend gezicht de wegvliegende ganzen naoogend, dat er „'n slechte stêe in 't touw had gezete." Dat was gebroken, en de rest is licht te raden. Vlug gingen we de hut uit, waar vooral ik machtig vóór was, om het half omgeslagen net, en 't kapotte touw mee in orde te maken. Ook werden de waggen en de tamme kolganzen weer meegenomen naar de hut, en weer in de kisten geplaatst. Een kwartier later, juist toen mijn handen en voeten weer eenigszins normaal werden, zaten we weer in onzen schuil-

De Levende Natuur 14 (7):128-130 (1909)

hoek. Een geruime tijd ging voorbij, zonder dat zich een gans liet zien, en ik stelde den beiden vangers voor, om even buiten de hut te gaan, waar ik hen fotografeerde: Doris met de waggen aan het juk. Ternauwernood had ik den sluiter laten werken, of Piet had alweer aan den horizon een troep opgemerkt, zoodat we zoo gauw mogelijk naar binnen moesten. Laat ik verder kort zijn: na een uur geduldig wachten zaten er tien wilde ganzen onder het net, wild fladderend, vooral toen zij ons in de verte zagen naderen. Doris droeg, oudergewoonte zou ik al haast zeggen, de twee waggen. Deze werden nu eerst bij de tamme ganzen gezet, die er met welgevallen een bakje haver in zagen staan, en ergo hun tijdelijke gevangenis binnen waggelden. Toen nam Piet, ondank is 's werelds loon, hun het voer weer af, en sloot de waggen weer, die naar de hut gebracht werden. Den genten werd wat haver gestrooid, om de aandacht van het nekomdraaien der wilde af te leiden, dat nu weldra plaats vond, en dat ik maar niet verder zal beschrijven. De gedoode ganzen werden in de hut gelegd, en alles voor een volgenden trek in gereedheid gebracht. Dien morgen werden nog twee vangsten gedaan, één van vijf en één van negen stuks, zoodat de dag niet slecht te noemen was. Bij den laatsten trek verloren wij door een ongelukkig toeval de beste tamme gans. Dat kwam zoo. Reeds in de hut had Doris eenige keeren gezegd: „ik zie maar drie van onze eigen ganzen bij de sloot, waar of de andere toch ergens zit?" Toen wij de ganzen onder het net gingen uithalen, kwam de treurige waarheid aan het licht. De gans had zich waarschijnlijk in het wak willen wasschen, was van het gladde ijs in de vermoedelijk te groote bijt gevallen en onder 't ijs geschoten. Eenige passen van de laatste bijt vonden wij 't treurig overschot in de sloot. Doris, want hem behoorde het dier, was er geheel van onder den indruk. Voor geen 25 gulden had hij het dier willen missen, zei hij, want het was de beste gans van den heelen stal. Dat zijn de tegenspoeden van een armen ganzenvanger...

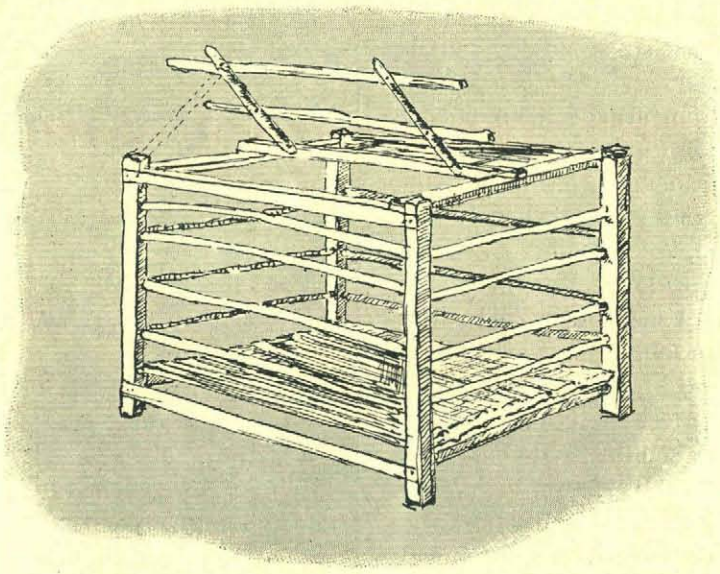

Tegen half een kwam er een „vlucht" van ± 300 stuks aan vliegen; een indrukwekkend gezicht, al die groote vogels met hunne zware vlucht. Zij streken neer, maar op een veel te grooten afstand van 't net, om op een goeden uitslag te durven hopen. Daarom werd besloten ze op te jagen, en te trachten een kleinere troep te bemachtigen. Een prachtige gelegenheid om uit de hut te raken, die ik niet liet voorbijgaan. Ik had nu genoeg van de vangerij, en nam afscheid van de beide mannen, die mij een kolgans cadeau maakten. Ik sprong op mijn fiets, en reed over 't ijs van de slooten, als ware 't asphalt, den polder door, en naar huis. Den volgenden dag, met Nieuwjaar, at ik gebraden gans met appelmoes.

's Middags ging ik mijn beide vrienden weer tegemoet. Ieder droeg een bos ganzen. Ze hadden den heelen middag er verder nog maar twee gevangen. Nog verscheidene aardige staaltjes, die betrekking hadden op de vangst, kwamen mij ter oore. Zoo gebeurt het wel eens een enkelen keer dat men niet genoeg tamme ganzen te zijner beschikking heeft. Onervaren jagers nemen dan eenige van hout gemaakte ganzen, die zich uit den aard der zaak natuurlijk altijd min of meer stijf voordoen. Deze worden dan, in plaats van levende, ergens in den polder gezet, liefst dicht bij een walletje of eenige andere beschutting voor den jager. Nu zei Doris dat met zulke dieren nooit wat zou geschoten worden, want de wilde ganzen durven niet neer te strijken, veel eerder gaan ze op de vlucht. Ganzen hebben nl. de gewoonte, om bij 't naderen van gevaar in een bange houding rechtop te gaan staan, den kop omhoog. Geen wonder dus, dat dan de wilde niet naar beneden komen, maar zoo gauw mogelijk een goed heenkomen zoeken. Vooral zijn zij bang voor den zeearend (Haliaëtus albicilla L.) die daarom in Brabant ook wel ganzenarend heet, en voor reigers (Ardea cinerea L.). Volgens mijne begeleiders waren deze arenden, hoewel niet algemeen, niet zeldzaam. Vroeger kwamen ze meer voor dan tegenwoordig, en Doris had ze meer dan eens in zijn netten gevangen. Dit jaar werd er o. a. nog een gevangen in de ganzennetten, staande in de velden van Maas en Waal, bij Druten. Het dier ging over aan Artis.

Er is echter nog een geval, waarin de wilde ganzen niet willen dalen. Wanneer bijvoorbeeld

De Levende Natuur 14 (7):128-130 (1909)

uit een „toom" (d. i. ♂ en ♂ met 4 à 5 jongen) alles op één jong na gevangen wordt, dan blijft dit dier in de buurt rondzwerven, zoekend naar z'n familie. Zoo'n zoekend dier noemt men dan „eenling". Deze kan door zijn jammeren en klagen vaak oorzaak zijn, dat in geen dagen nog ganzen durven dalen. Blijft een der ouden alleen over, dan blijft die ook wel in de buurt, maar veel korter tijd (ongeveer 14 dagen korter) dan de jonge dieren. Het geschreeuw wordt „vloeken" genoemd. Is er echter niets te vloeken, dan strijken de vogels altijd neer tegenover de vastgebonden genten, behoudens den wind. Is deze Oost of West, dan worden ze tegenover 't net geplaatst; bij Noordenwind eenige meters zuidelijker en bij Zuidenwind wat Noordelijker. Met al deze dingen dient nauwkeurig rekening te worden gehouden. Een enkele maal gebeurt het ook wel eens, dat je eigen ganzen den boel bederven. De wilde vogels hebben nl. de gewoonte om elkaar bij 't naderen van gevaar te waarschuwen met een dof „oek oek". Strijken nu de ganzen bij de tamme neer, en roept een van de laatsten „oek, oek, oek", dan stijgen allen pijlsnel in de lucht, en de kans op vangen is verkeken. Dan is het zaak, den verrader zoo gauw mogelijk uit den stal te verwijderen. Piet zei, dat ganzen ook weervoorspellers waren, (niet omdat ze in een V = vorst vliegen, zooals de meeste menschen meenen) want, wanneer ze bij zacht weer zuidwaarts trekken, kan men binnen weinige dagen zeker op koude rekenen; trekken ze echter naar 't Noorden, dan krijgen we, ook al vriest het thans, weldra warmere dagen. Hiervan schijnt werkelijk iets waar te zijn, ten minste L. Buxbaum zegt er in „Der Zoologische Garten" van: „In 1899 was de winter zeer zacht, en ook de eerste dagen van December hadden nog altijd een temperatuur van + 2° R. Bij dit weer zag men den 3en December de eerste Anser anser Zuidwaarts trekken, ook nog den 4en en 6en van die maand. Den 8en daalde de temp. tot op — 6° R. en weldra tot — 14° R. Den 18en trokken de ganzen bij — 1° R. weer naar 't Noorden, en den 30en steeg de temp. tot + 4° R., waarop dooi intrad. Deze hield aan tot den 10en Januari 1900; op dien dag trokken weer vogels naar 't Zuiden, en den volgenden dag reeds lag de Taunus onder sneeuw, bij een temp. van — 2° R."

Piet zeide, dat er ook wel ganzen *gejaagd* werden. De dieren zijn echter zeer slim, en voor een jager moeilijk te naderen. Daarom verkleedt men zich wel eens als vrouw, of men gaat, loopende achter een paard, waarvoor de ganzen niet bang zijn, op de jacht. Een koe wordt nooit gebruikt, hiervoor zijn de ganzen banger, en zoo'n dier is bovendien niet zoo gemakkelijk te dresseeren als een paard. Zou het ook kunnen, dat de ganzen meer aan paarden gewend zijn, die zij op hun verre reis in de steppen zien, dan aan de koeien, die 's winters niet in de wei loopen? Toch is zoo'n jacht niet zoo loonend als de vangst met netten, en bovendien ontsnappen uit een troep door schieten meer, dan door 't net. Meer dan een stuk of acht tegelijk worden zelden geschoten. Als zeldzaamheid las ik voor eenigen tijd, dat het een jager te Hommerts (Friesl.) gelukt was, gezeten in een prikslede, een vlucht onder schot te krijgen, waarvan hij er in één schot niet minder dan 12 (!) neerlegde.

Ten slotte nog de voornaamste ganzen, welke gevangen worden. Dat zijn: de Wilde Gans (Anser anser L.), de Kolgans (Anser albifrons Scop.), de Rietgans (Anser fabalis arvensis Lath.), de Akkergans (Anser fabalis arvensis Brehm), de Dwerggans (Anser albifrons erythropus L.) en de Kleine Rietgans (Anser brachyrhynchus Braill.). Van deze soorten zijn de eerste vier 't meest algemeen, de andere twee min of meer zeldzaam.

W.

HET DETERMINEEREN DER HOOGERE ZWAMMEN.

(Vervolg van blz. 105.)

II.

In mijn vorig artikel eindigde ik met de vraag: Wat nu? en het antwoord daarop door den heer Heimans gegeven is zeer juist en op zijn plaats, doch jammer genoeg was op het tijdstip, dat ik mij die vraag stelde het werk van den heer Joh. Ruys „De Paddenstoelen van Nederland" nog niet verschenen.

Het was toen evenwel ook mijne meening, dat ik mij een werk moest aanschaffen, waaruit ik meerdere kennis omtrent de mij onbekende paddenstoelen zou kunnen putten. Daar ik echter op dat oogenblik niemand wist, tot wien ik mij om raad kon wenden, lag het voor de hand de volledige uitgaaf te laten komen van het werkje, dat mij bij mijne eerste passen in de zwammenwereld zoo goed had geholpen.

Zooals het vervolg leerde was dit eene fout; want, hoewel die uitgaaf wel geschikt is, om meerdere soorten praktisch te leeren kennen of nog beter nuttig kan worden gebruikt bij een goed determineerboek ter bevestiging van eene gedetermineerde vondst door middel van beschrijving en plaat, is zij allerminst geschikt voor het determineeren zelve, noch om hem, die meer kennis van de systematische verdeeling in families, geslachten en soorten wenscht